

דבר העורך

קוראות וקוראים יקרים,

יותר מעשור חלף מאז נצפו בטבע (ברפובליקה של קונגו) קרנפים מתת־המין 'קרנף רחב שפה צפוני' (*Ceratotherium simum cottoni*). לפיכך, לארבעת הפרטים האחרונים המוכרים מתת־מין זה, שחיו שנים רבות בגן חיות בצ'כיה אך חדלו להתרבות, ניתנה הזדמנות אחרונה לדאוג להשרדות מינם. הם הועברו ב־2009 למקלט לחיות בר בקניה, בתקווה שבסביבתם הטבעית, שמאפשרת להם גם ליהנות מתזונה טבעית, הם ישובו להתרבות. אך על אף מתן תנאים מיטביים, תוך שמירה קפדנית והדוקה מפני ציידים, לא צלחה התוכנית. בחודש שעבר ביכו רבים בעולם מותו של סודן – הזכר האחרון. מוות זה סותם את הגולל על המשך הרבייה הטבעית של תת־המין, דבר שמשמעו הכחדה. ימים יגידו אם התפתחויות מדעיות בגנטיקה ובביולוגיה של התא יאפשרו לנו להחזיר לחיים מינים שנכחדו: זרעו של סודן ושל זכרים אחרים נאסף והוקפא, והוא עשוי להפרות ביציות, אם יצליחו לגדל אותן מתאי גזע שמקורם בתאי עור שכבר נאספו מפרטים אחרים. אם כן, צאצאיו של סודן עוד עשויים לצוץ בעתיד מתוך מבחנות. למשליכים את יהבם על גישה עתידנית שכזו, חשוב להזכיר שהתפתחויות מדעיות, משמעותיות ככל שיהיו, אינן תחליף לשטחי סוואנה בלתי מופרים שקרנפים יכולים לשעוט בהם.

במדור 'בקצרה' של גיליון זה התקבצו מספר ידיעות העוסקות ביוזמות להגנה על מינים שונים: בחינה ראשונה מסוגה של האפשרויות לשיקום הדגה בים התיכון על־ידי העשרה מלאכותית של אוכלוסיות (עמ' 7–9); מיזם לשימור גזע הבקר שאכלס את נופי ארצנו בראשית ימי המדינה (עמ' 9–10); מיזם להשבת צמחים בסכנת הכחדה בשרון, שהוא גם מיזם חינוכי ראשון במעלה (עמ' 11–13). בגיליון יש גם ביטוי לגישה של מניעת תחרות למינים מקומיים על־ידי סילוק מינים פולשים: שיטה חדשנית לעיקור ביצים של ציפורים מזיקות (עמ' 13–14), וכן התראה מפני סכנת פלישה לישראל של חלזונות ענק של מים מתוקים (עמ' 15–16).

כמו הקרנף, גם הקונדור הקליפורני (*Gymnogyps californianus*) הוא ממיני הדגל של מאמצי השמירה על מינים בסכנת הכחדה. את השער האחורי של הגיליון מעטר ציור שמציג אותו כקדוש מעונה, בהתאם למסורת ציורי האיקונין בנצרות. ציור זה הוא חלק מסדרה שתוצג בתערוכת "צבע טרי" שתתקיים בתל־אביב בסוף אפריל. אוהבים עופות דורסים, מעריצים אותם, ויש שאף סוגדים להם. שיח שמירת הטבע משתמש בעופות אלה כסמל ליופיו ולעוצמתו של הטבע. עם זאת, בני האדם מביאים להכחדתם בשל פיתוח בתי גידול ואף הריסתם, שינוי האקלים וציד. יש המכנים את הסביבתנות "דת", המציבה מינים גדולים ומרשימים כמו עיטים, לווייתנים ודובי פנדה, כאיקונין. ניתן לומר שמינים אלה הם הקורבנות שמוקרבים על מזבח הקדמה, הקדושים המעונים שמתים למעננו ומכפרים (או לא) על העוונות שלנו. גורלם של עולמות החי והצומח בעידן הנוכחי של ההכחדה ההמונית – 'האנתרופוקן' – צריך להדיר שינה מעיני כולנו. על עתידו של עולם החי של ישראל בעוד 20 שנה תוכלו לקרוא בגיליון הבא.

עֵקֶה של קרנף רחב שפה צפוני במקלט לחיות בר בקניה

קריאה מעשירה ומחכימה,
שחר בוקמן